

צעצועים לילדים גדולים / עוזי צור

טל אמיתי, "א אוהל; ב' זה בית", גלריה נגא, תל אביב
יוחאי אברהמי, יואב מילר, "שבליסטים", גלריה אלון שגב, תל אביב

מאמר אודות תערוכת היחיד של טל אמיתי בגלריה נגא לאמנות עכשווית, תל אביב. מתוך: הארץ, מדור תרבות וספרות, 16.11.01.

האמנים בשתי התערוכות הללו עוסקים בזיכרון מבעד לדומם: טל אמיתי מעלה באוב המעוצב הזה את ילדותה, ואילו יוחאי אברהמי ויואב מילר מנסים לתפוס אך זכר הדומם עצמו, כאילו יש לעצם קיום משל עצמו, אבל בשני המקרים מתעתע מראה העיניים, ומה שנדמה כרדי מייד במבט ראשון מתגלה כאובייקטים שנוצרו מבראשית על ידי האמנים, כחיקוי מושלם, מושקע, מוקפד, כפסלים של הדברים עצמם – כמין צעצועים רציניים לילדים גדולים, שברים מוגדלים של חלומות ילדות (של בנות ושל בנים) וביעותיה. אך בעוד אמיתי אורגת את הדוממים אל טריטוריות ספרותיות, ציוריות, אברהמי ומילר דבקים באובייקט עצמו, אולי בתקווה למצוא תשובות בדוממים; ואולי התשובה של שלושתם מצויה בתהליך עצמו, בבריאה מחדש, בבחינה מחדש, ולכן היא נעלמת ברובה מעיניו של הצופה הפסיווי.

טל אמיתי ממפה את שרידי ילדותה באמצעות סמלים מועצמים שבודדו, הוגזמו והוגדלו. היא בוחנת את שפתם הוויזואלית של משחקי הילדות, את הצבעוניות והצורות הברורות והנקיות, האמורות להשליט סדר בכאוס של העולם הממשי המקיף את הילד, כמקף מחבר לעולם האמיתי. בסימניה של השפה הזאת היא משחקת ומעצימה אותם באחת יש לזכור שזהו עולם שלפני עידן המחשב, לפני שסף הגירווי הילדותי שונה ונשחק לבלי הכר; זה עולם ידני ומוחשי יותר, וידניות ומישושיות קיימות גם ביצירתם של אברהמי ומילר). אמיתי מנסה להתחקות אחר השלמות והשלווה של הילדות אך מוצאת רק את שברה, את קורי הפחד שמתחת לצורה ולצבע.

בכניסה לתערוכה טפטפה חול רטוב (מעורב בדבק) ויצרה ארמון חול נטיפי זקיפי, ענקי, מפלצתי כמעט, ואור הלילה שמעליו מדגיש את המרקם השברירי שלו, כקן של צרעות ים. למרגלותיו, בתוך שלולית חול קרוש, מדשדשים סנדלי גומי שקופים של ילדה קטנה. האם הילדה עצמה קבורה בתוך ארמון החול? – זיכרון ילדות שהגיע אל סיום מסוגן (הפחד להיקבר חי המצוי בילדים). סירה מנייר מקופל (נייר משובץ שכמו נתלש בחטף ממחברת חשבון – אך זהו דף שאמיתי שרטטה בעצמה) השטה על גלים משוננים בגוונים תכולים, ובקרקעית יוצרים דימויי האבנים משפטים, "עכשיו יקרה משהו". זהו שריד של ילדות הצף

באדם הבוגר, מתוך ילדות (אם היתה כזאת), החולף על פני פחדיו המעוצבים של האיש הבוגר.

על חיקוי מושלם של דף ממחברת שורה אחת, כזאת של ילדים גדולים, היא כותבת שיר באותיות רבועות תמות של ילדה טובה, שחלק ממילותיו הוחלפו בהמחשה צורנית: "בחלון הראווה / ראיתי שמלת קוצים / לבשתי אותה / והרגשתי כמו מלכה". החלון והשמלה מצויירים בתום, אך המלכה מופיעה כקלף, אלמנט בוגר "משחית" החודר אל שעשועי הילדות. מהרצפה ועד לתקרה מיתמר עמוד המורכב מבובות פלסטיק אנונימיות של דמויות אדם המחבקות זו את זו מאחור. אמיתי צבעה כל בובה בגוון עז ומוגדר ויצרה מגדל בבל אנושי של תשבץ צבעים המקיף ריק. רק בובה אחת חורגת מתוך המערך, צבעיה בולטים עכורים ככבשה שחורה, כתפוח רקוב. קוביות עץ מוגדלות עד מאוד מרכיבות על הקיר "סוף טוב", בצורתיהן הבסיסיות והבטוחות ובצבעי ביסוד רוויי החדווה. זוהי אסתטיקה שלפני יקיצת התודעה, לפני חדירת האפור אל חלוקת השחור והלבן, הטוב והרע- תרמית שמשווקים לילדים קטנים שיבנו לעצמם אשליות של ערים מוגנות.

הפיטם של התערוכה, העבודה המחזיקה אותה, צרופה ומתמצנת, היא עוד שחזור מושלם של דמוי דף שנתלש ממחברת שורה אחת. אלא שקווי השוליים האדומים נסוגו, השורות אינן אחידות, הפינה השמאלית התחתונה קופלה ל"אוזן חמור", שהמורות אסרו אותו כסימן לאי סדר ולעצלות, וטיפת דמעה שצנחה על השורות התכולות המיסה אותן בצורת נשירתה. זהו המעט המחזיק את המרובה, שהוא מדויק ורגיש, שאיכות העשייה והשחזור גלגלו אותו מהחומר אל הזיכרון הצרוף של תוגה מתוקה.